

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i
historia vid Grenadjärskolan i Örebro kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Grenadjärskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i historia under våren 2015. Granskningen vid Grenadjärskolan i Örebro kommun ingår i detta projekt.

Grenadjärskolan besöktes den 3 och 6 mars 2015. Ansvariga inspektörer har utredarna Rut Hård af Segerstad och Lotta Nyrén varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i historia genomförs i totalt 20 kommunala skolor och 7 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Grenadjärskolan

Grenadjärskolan är en fristående grundskola som omfattar förskoleklass och årskurserna 1–9. Skolan ligger i området Grenadjärstaden i Örebro. Huvudman för skolan är stiftelsen Grenadjärskolan. På skolan går drygt 160 elever varav 60 elever i årskurserna 7–9. Enligt nationell statistik nådde 88 procent av eleverna minst betyget E i historia läsåret 2013/2014. På det nationella provet i historia 2013 nådde samtliga elever lägst den kravnivå som ska uppnås på samtliga delprov. Undervisningen i historia i årskurserna 7–9 bedrivs av en legitimerad lärare som tillhör skolans arbetslag för årskurserna 7–9.

Resultat

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att använda en historisk referensram?

Här bedöms om undervisningen innehåller historiska kunskaper som anspelar på uppfattningar om dåtiden – uppfattningar som delas av många och som man i olika sammanhang förväntas känna till. Vidare bedöms om undervisningen innehåller kunskaper om historiska sammanhang som har lett fram till nuet. Kunskaper om historiska sammanhang kan öka elevernas förståelse för att samhället förändras av en mängd olika orsaker och att det påverkar förutsättningarna för eleverna själva och för deras omgivning. Erfarenheter från hela världen måste ingå i den historiska referensramen. Här bedöms även om undervisningen ger en kronologisk överblick. En grundläggande förståelse för kronologin i olika skeenden är en förutsättning för att kunna resonera om orsaker till, och konsekvenser av, förändringar i samhället.

Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp kring en historisk referensram. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring en historisk referensram.

Kunskaper om historia

Lektionsobservationer, intervjuer med lärare och elever samt den dokumentation Skolinspektionen tagit del av inför besöket visar att undervisningen omfattar kunskaper om tidsperioder, händelser och personer i det förflutna. Läraren beskriver vid intervjun att han planerar undervisningen med utgångspunkt i det centrala innehållet i kursplanen och väljer tidsperioder samt arbetar kronologiskt så att eleverna ska få en förståelse för samband mellan olika tidsdimensioner.

Vid de observerade lektionerna arbetar eleverna i årskurs 9 med nazismens framväxt och förintelsen. Bland annat har läraren en genomgång av nazismens ideologiska rötter och berör då antisemitiska, socialdarwinistiska och antidemokratiska strömningar samt den politiska utvecklingen i Tyskland från slutet av 1800-talet till och med tiden efter första världskriget. Läraren beskriver, vid uppföljande samtal efter lektionerna, att syftet varit att ge eleverna en referensram genom att sätta förintelsen i ett sammanhang genom att arbeta med dess orsaker och konsekvenser i syfte att ge eleverna redskap att förstå sin samtid genom historiska kunskaper.

Av elevintervjuer framgår något exempel på att undervisningen behandlat historiska processer, exempelvis urbanisering. Vid observerade lektioner och i insänt material saknas dock exempel på hur undervisningen behandlar historiska processer.

Historiska sammanhang

Av lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare framgår att undervisningen ofta behandlar historiska sammanhang, exempelvis orsaker till och konsekvenser av historiska skeenden. Vid de observerade lektionerna arbetar eleverna, som tidigare nämnts, med bland annat orsaker till att nazisterna kunde växa sig så starka i mel-

lankrigstidens Tyskland. Av intervjuer med lärare och elever samt insänd dokumentation framgår också att eleverna arbetat med uppgifter om, bland annat, varför Aten blev ett centrum för kultur under antiken, varför romarriket blev en så framgångsrik militärstat samt bakgrunden till första världskriget.

Av intervju med läraren och skriftliga underlag från skolan framgår också att undervisningen ger exempel på hur det förflutna påverkar förutsättningarna för eleverna och deras omgivning, exempelvis har undervisningen berört antika filosofers påverkan på hur vi tänker idag.

Kronologisk överblick

Av intervjuer med elever och lärare samt dokumentation framgår att undervisningen behandlar utvecklingslinjer bland annat kring politik. Vid de observerade lektionerna om nazismens framväxt pekar läraren på antisemitismens historia både bakåt till 1800-talet och ännu längre bakåt, till medeltiden, samt framåt, till nazistiska grupper idag. Läraren och eleverna ger också exempel på uppgifter där eleverna fått arbeta med långa utvecklingslinjer, bland annat en uppgift om högkulturer i Afrika och Asien under medeltiden och utvecklingen i dessa områden fram till idag. I detta arbete har eleverna även ingått i så kallade världsdelsgrepp där man bland annat har diskuterat likheter och skillnader mellan de högkulturer som undersökts samt gjort jämförelser med situationen idag i de berörda områdena. Eleverna i årskurs 9 uttrycker vidare, i intervju, att undervisningen i historia gett dem en överblick när det gäller samband mellan olika tidsperioder, till exempel hur det som hände i det förflutna påverkar senare epoker eller nutiden. Eleverna ger som exempel att undervisningen visat hur det som hände under renässansen kan kopplas till upplysningen samt att antisemitiska strömningar fanns redan under medeltiden.

Det framgår av intervjuer med elever att de jämförelser mellan olika tidsdimensioner som görs avser skillnader mellan dåtid och nutid. Däremot har undervisningen i historia inte, enligt intervjuade elever, omfattat tidsdimensionen framtid, vilket bekräftas av intervjun med läraren.

Användning av historiska begrepp kopplat till historisk referensram

Lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare visar att undervisningen i stor utsträckning omfattar användning av historiska begrepp kopplande till historisk referensram. Det gäller bland annat tidsrelaterade begrepp för att beskriva olika tidsperioder, men även övergripande begrepp som kan användas som analysverktyg, exempelvis begreppen orsak och konsekvens.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till historisk referensram

Det framgår av lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare att undervisningen generellt kännetecknas av ett aktivt lärarstöd i form av beskrivningar och förklaringar med anknytning till historisk referensram. Intervjuade elever uppger att läraren ger tydliga förklaringar. Av lektionsobservationerna framgår också att läraren använder ett vardagsnära språk, läraren uppger vidare, i intervju, att han utgår från elevernas förförståelse.

Diskussion och reflektion kopplat till historisk referensram

Av lektionsobservationer framkommer att diskussion och reflektion främst sker i helklass då läraren ställer frågor till klassen i samband med genomgång av ett område. Att detta är ett vanligt arbetssätt i historieundervisningen framgår också av intervjuer med elever och lärare.

Elever och lärare ger i intervjuerna exempel på uppgifter i historieundervisningen då eleverna diskuterat i mindre grupper, bland annat nämns ett grupparbete om högkulturer i Afrika och Asien då de olika grupperna även redovisat för varandra. Vid Skolinspektionens besök arbetade eleverna under en av de observerade lektionerna med en gruppuppgift med utgångspunkt i Nürnberglagarna, där eleverna bland annat skulle diskutera vid vilken lags införande de ansåg att Tyskland upphörde att vara en demokrati, samt huruvida det är möjligt att något motsvarande skulle kunna hända idag och hur de i så fall skulle agera.

Möjligheter till reflektion kring historiska frågor finns, enligt intervjuade elever, främst i samband med prov då eleverna individuellt får fördjupa sig skriftligt inom ett område, eller vid instuderingsfrågor. Även läraren hänvisar till skriftliga prov där eleverna i sina analyser får möjlighet att reflektera kring historiska begrepp. Läraren nämner, vid intervjun, att diskussion och reflektion kring samband mellan olika tidsdimensioner sker i låg grad och uttrycker att det är ett utvecklingsområde att hitta lämpliga arbetsuppgifter för detta inom historieundervisningen på skolan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i ganska hög grad får skapa samband mellan olika tidsdimensioner när undervisningen behandlar en historisk referensram. Däremot får eleverna i låg utsträckning diskutera och reflektera kopplat till historisk referensram.

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?

Här bedöms om undervisningen ger en orientering i källkritiska metoder och att eleverna får öva på att ställa frågor till och värdera historiska källor. Den övergripande frågan är hur vi kan veta något om det förflutna. Kursplanen pekar ut såväl skriftliga källor som arkeologiskt material, platser och levande människors berättelser som källor till historisk kunskap. Genom att eleverna

får komma i kontakt med historiskt källmaterial kan ämnet bli levande för dem. När de tolkar och värderar källorna arbetar de dessutom som historiker och är med och skriver historia. Elevernas historiemedvetande utvecklas när de lär sig något om det förflutna, samtidigt som de får en insikt i vetenskapliga metoder och kan reflektera över hur deras tolkningar färgas av egna erfarenheter och värderingar. Här bedöms också om undervisningen ger eleverna möjlighet att genom källorna leva sig in i förhållanden och värderingar som rådde förr, det vill säga utveckla historisk empati och föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under tidigare perioder i historien.

Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de utifrån en kritisk granskning, tolkning och värdering av källor kan skapa historisk kunskap.

Orientering i källkritiska metoder

Av lektionsobservationer och intervjuer med läraren och elever framgår att eleverna får komma i kontakt med historiskt källmaterial via bilder och filmavsnitt som läraren visar på lektionerna eller via texter, framför allt texter återgivna i läroboken, till exempel citat. Vid en av de observerade lektionerna visar läraren bland annat en kopia av en tysk sedel från mellankrigstiden. Eleverna får också vid samma lektion se korta filmavsnitt med historiskt källmaterial från mellankrigstiden i Tyskland. Läraren ger vid intervjun exempel på att han använder historiska källor i undervisningen, exempelvis ett kärleksbrev från 1600-talet samt Amerikabrev. De intervjuade eleverna ger också exempel på när de i undervisningen fått möta historiska föremål, till exempel vid ett besök på livrustkammaren.

I lektionsobservationerna och den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av inför besöket saknas exempel på att eleverna får öva på att ställa frågor till och värdera historiska källor. Intervjuade elever kan inte heller ge exempel på att de arbetat med att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Eleverna nämner att de arbetat med källkritik i andra ämnen, men inte i historia. Vid lärarintervjun framkommer också att eleverna inte fått arbeta med källkritik som del av historisk metod med de källkritiska utmaningar som tillkommer vid användning av historiskt källmaterial såsom hur lång tid det har gått mellan en händelse och att dokumentet som berättar om den skapades eller om uppgifterna i en viss källa bygger på något annat källmaterial. Av lektionsobservationer samt intervjuer med elever och lärare framkommer inga exempel på att eleverna får resonera kring användbarheten hos olika historiska källor.

Läraren uppger vidare att resultaten på det nationella provet i historia som genomförts vid skolan visar att undervisningen behöver utvecklas vad gäller källkritik. Rektor och lärare uppger också att skolan har det källkritiska arbetssättet som utvecklingsområde.

Använda och tolka källor för att utveckla historisk empati

Lektionsobservationerna visar något enstaka exempel på arbete med historiska källor för att ge eleverna möjlighet att leva sig in i förhållanden och värderingar som rådde förr. Läraren visar vid en av de av de observerade lektionerna, i samband med en genomgång av begreppet totalitär stat, en affisch från mellankrigstidens Tyskland som propagerar för att ta avstånd från funktionshindrade personer, vilka framställs som en ekonomisk belastning för samhället. I samband med detta redogör läraren för de värderingar som affischen ger uttryck för. Läraren tar också upp förklaringar till varför så många tyska barn och ungdomar kom att omfatta de nazistiska idealen, därigenom klargör han att varje tids människa måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar.

Av intervjuer med elever och läraren framgår att eleverna fått möta människors berättelser och de förhållanden och värderingar som rådde förr. Läraren ger som exempel att eleverna fått träffa en person som överlevt förintelsen. De intervjuade eleverna uppger att de fått diskutera levnadsvillkor i olika tider, men ger inga konkreta exempel på om dessa diskussioner utgått från historiska källor. Av lektionsobservationer och framkommer inte heller några exempel på när eleverna med utgångspunkt i historiska källor får föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under tidigare perioder i historien.

Det finns en övergripande planering för hur det centrala innehållet i ämnet historia ska fördelas över årskurserna på Grenadärskolan, men i den mer detaljerade planering Skolinspektionen tagit del av framgår endast hur det centrala innehållet kopplat till historisk referensram ska genomföras. Det saknas en planering för hur eleverna genom källor ska få möta människors berättelser och därmed leva sig in i förhållanden och värderingar som rådde förr.

Användning av historiska begrepp kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Som framgått ovan framkommer vid lektionsobservationer, av insänd dokumentation och intervjuer med lärare och elever inga exempel på att eleverna får använda begrepp kopplade till att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Av lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare framgår att eleverna generellt får ett aktivt lärarstöd i historieundervisningen. Men eftersom det vid de observerade lektionerna saknas uppgifter som omfattar att kritiskt granska, tolka och värdera historiska källor får eleverna inte heller ett aktivt lärarstöd inom detta område.

Diskussion och reflektion kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor

Av lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare framgår att diskussion och reflektion kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor inte förekommer i undervisningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i mycket låg grad låter eleverna kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap. Däremot får eleverna i viss grad använda och tolka källor för att utveckla historisk empati.

I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?

Här bedöms om undervisningen ger eleverna möjligheter att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Vidare granskas om undervisningen innehåller moment kring hur historia kan användas för olika syften och förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Historieskrivningen är inte neutral utan görs utifrån något syfte eller i ett specifikt sammanhang. Historia kan vara ett verktyg både för enskilda individer och för grupper att formulera hur de vill uppfattas och vad de vill göra genom att berätta om det förflutna. Historia kan också användas för att skapa familjesammanhållning eller etablera identiteter baserade på till exempel klass, genus, etnicitet, generation eller nationell tillhörighet. Med kunskaper om detta får eleverna möjlighet att upptäcka och förstå när och hur historia används för att påverka människor i olika sammanhang. Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de och andra använder historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.

Hur spår av historien kan tolkas

Elever ger i intervjuer exempel på att undervisningen i historia tagit upp spår av historien idag, till exempel varför det svenska språket är influerat av tyska och latin. Andra exempel, som nämns av eleverna, gäller bland annat den romerska kalendern samt historiska orsaker till att ett land har en viss religion eller ett visst språk.

Hur historia kan användas för att skapa eller stärka gemenskaper och nationella identiteter samt hur historia använts och används i samhället och i vardagslivet

Vid intervjuerna med elever framkommer ett fåtal exempel på när undervisningen behandlar hur historia kan användas för att stärka en gemenskap, till exempel hur en kung behandlas diametralt olika i norsk respektive dansk historieskrivning eller hur en delad historia av förföljelse stärker gemenskapen i utsatta folkgrupper.

Av intervjun med läraren framgår att undervisningen tagit upp hur bilder kan manipuleras i politiska syften; läraren nämner, som exempel, en bild av Lenin då han håller tal, där Trotskij är bortretuscherad. Intervjuade elever ger också exempel på att undervisningen behandlat hur historiska citat kan användas i politiska syften i nutiden, till exempel då en partiledare i sina tal citerat någon person från antiken. Av intervju med elever framgår också att undervisningen tagit upp olika syn på Versaillesfreden i Frankrike och Tyskland. Ytterligare ett exempel, som läraren nämner vid intervjun, är Turkiets syn på det armeniska folkmordet under första världskriget som påverkat statens förhållande till andra länder i nutiden. I de lektionsobservationer som Skolinspektionen genomfört förekommer dock inga exempel på att elever får föra utbyggda resonemang om hur historia använts eller kan användas.

Användning av historiska begrepp kopplat till användning av historia

I de lektionsobservationer och intervjuer som Skolinspektionen genomfört förekommer få tillfällen när eleverna får använda begrepp kopplade till användning av historia. Gemenskap och politisk propaganda är några begrepp som förekommer i den undervisning Skolinspektionen tagit del av, till exempel då läraren redogör för propaganda i mellankrigstidens Tyskland, bland annat hur propagandaministern Joseph Goebbels utnyttjade film som medel för att sprida nazismens budskap.

Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till användning av historia samt diskussion och reflektion kopplat till användning av historia

Lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare visar att undervisningen innehåller få inslag där eleverna får diskutera och reflektera kring sin egen och andras användning av historia. Av lärarintervjun framgår att frågor om hur historia har använts och används främst är något läraren förmedlat muntligt, snarare än något som eleverna själva fått diskutera och reflektera över.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i viss grad får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.

Allmändidaktik

En framgångsrik undervisning som leder till att eleverna når goda studieresultat kan inte beskrivas i endimensionella termer. Det är kvaliteten i lärarens kombinerade kunskaper, förmågor och handlingar i varje unik undervisningssituation som skapar förutsättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling. Utifrån forskningsöversikten Utmärkt undervisning¹ går det dock att peka ut några specifika kompetenser hos läraren som visat sig ha stor betydelse.

¹ Håkansson, Jan & Sundberg, Daniel (2012). *Utmärkt undervisning: framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur

Lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare visar att lärandemiljön i ganska hög grad är trygg, stödjande och uppmuntrande med positiva förväntningar på eleverna. Undervisningen präglas också i ganska hög grad av tydlighet i mål, innehåll och struktur. Däremot framgår det inte tydligt av lektionsobservationer, intervjuer och den dokumentation Skolinspektionen tagit del av hur undervisningen i historia anpassas till elevernas olika intressen och förutsättningar. Det förekommer inte heller någon uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet i den undervisning Skolinspektionen tagit del av, till exempel i form av formativ bedömning under lektionen eller så att eleverna ges tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande i förhållande till kunskapskraven i kursplanen.

Syfte och frågeställningar

Flera historiedidaktiska studier pekar på att det finns brister i undervisningen och i elevernas färdigheter när det gäller att skapa sammanhang mellan tidsdimensionerna dåtid, nutid och framtid när de olika förmågorna i ämnet historia behandlas. Detta är en viktig aspekt av det som handlar om historieämnets syfte – att utveckla elevernas historiemedvetande, och därför en central kvalitetsaspekt av undervisning i historia i grundskolan. Granskningens syfte är med bakgrund i detta att granska om undervisningen i historia i grundskolan utformas så att eleverna får möjlighet att skapa förmågespecifika samband mellan tidsdimensioner, det vill säga knyta samman olika tidsdimensioner, till exempel dåtid till nutid och framtid, när de använder en historisk referensram, arbetar med källor, reflekterar över historieanvändning och använder historiska begrepp.

För att uppfylla syftet ska följande frågeställningar besvaras:

1. Innehåller undervisningen moment och uppgifter där eleverna får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att:

- a) använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer?
- b) kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?
- c) reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?
- d) använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används?

2. Får eleverna stöd i historieundervisningen generellt, och i synnerhet för att skapa samband mellan olika tidsdimensioner, genom att de får:

- a) ett aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar?
- b) diskutera och reflektera?

Frågeställning 1a–1d fokuserar på *vad* historieundervisningen innehåller, och bygger på kursplanens uppfattning om att de fyra förmågorna historisk referensram, källhantering, historieanvändning och historiska begrepp tillsammans utvecklar elevernas historiemedvetande.

Frågeställningarna 2a–2b fokuserar på *hur* historieundervisningen genomförs och knyter an till Skolinspektionens modell för undervisningsgranskning. Fråga 2a tar fasta på om läraren är tydlig och konkret när det gäller att beskriva och förklara olika saker för eleverna, i synnerhet vad det innebär att knyta ihop olika tidsperioder genom förmågorna. Fråga 2b tar fasta på om eleverna får ge uttryck för och utbyta tankar och resonemang – enskilt eller i grupp med andra elever och läraren. Det ska framhållas att frågorna 2a och 2b även avser historieundervisningen generellt, det vill säga även i de fall eleverna *inte* får skapa tidssamband genom förmågorna.

Metod och material

I Skolinspektionens modell för granskning av undervisning ingår olika datainsamlingsmetoder: intervjuer, dokumentstudier, statistik, observationer och enkäter. De underlag som samlats in inför och under Skolinspektionens besök på skolan analyseras sedan av de inspektörer som genomfört besöket varpå dessa redovisar sina bedömningar av i vilken grad undervisningen i historia lever upp till kursplanens krav i ett beslut och i denna rapport.

Rapporten är disponerad utifrån de tre inledande ämnesspecifika förmågor som beskrivs kursplanen. Förmågan att använda adekvata begrepp i relation till de tre inledande förmågorna behandlas i respektive delavsnitt. För att eleverna ska kunna utveckla en historisk referensram och förståelse för hur historia skapas och används behöver de tillgång till ett ämnesspråk. Begreppen är verktyg som kan användas genomgående i all undervisning och bidra till fördjupad förståelse för ämnets centrala frågeställningar. I kursplanen finns två typer av begrepp, *tidsrelaterade begrepp* som knyter an till epoker eller specifika tidsperioder och *övergripande begrepp* som fungerar som analysverktyg genom att de belyser grundläggande historiska frågeställningar som är relevanta för de tidsperioder man studerar.